

Калиниченко Людмила, Ломакина Марина. Средства модернизации содержания профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов технических заведений.

Рассматриваются особенности обучения иностранному языку в нелингвистических вузах. Выделены компоненты содержания профессионально-ориентированного обучения в технических вузах, а также условия модернизации системы профессионально нацеленной языковой подготовки в высших учебных заведениях нелингвистического профиля.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное обучение, содержание обучения, содержательный компонент, профессиональная компетенция, технические вузы.

Kalinichenko Liydmyla, Lomakina Maryna. Ways of content modernization of foreign language professionally oriented training of students in technical higher educational establishments.

Features of foreign language training in non-linguistic educational establishments have been considered. Ways of foreign language professionally oriented training content selection in non-linguistic educational establishments taking into account discipline specifics have been analyzed. Structural elements of professionally oriented training model substantial component have been analyzed. Components of foreign language professionally oriented training content in technical higher educational establishments have been emphasized. System modernization conditions of professionally oriented language training in higher educational establishments of non-linguistic profile have been distinguished. The principle of educational material professional orientation in foreign language training in non-linguistic higher educational establishments has been substantiated.

Key-words: professionally oriented training, training content, substantial component, professional competence, technical higher educational establishments.

УДК 378.016:811:330.341.1

Світлана Корешкова, к.пед.н., доцент,

Вікторія Бондаренко, к.пед.н., доцент

Київська державна академія водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

ДЕЯКІ ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИКИ У ВИКЛАДАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті йде мова про успішне використання деяких інновацій у процесі викладання іноземних мов, зокрема, кейс-метод, безперервна ділова гра та використання відеофільмів. Розкрито сутність цих методик та дано основні критерії їх відбору. Підкреслюється ефективність методик у професійно-особистісному розвитку студента у вищій школі та його емоційно-ціннісна спрямованість на творчу самореалізацію у професійній діяльності.

Ключові слова: іноземні мови, кейс-метод, мотивація, бізнес-гра, художні фільми, ділове спілкування.

Стратегічні напрями модернізації освіти і науки, значущість цих сфер у суспільному розвитку країни вмотивовані як об'єктивними тенденціями загальносвітового розвитку, так і тісно пов'язаними внутрішньодержавними процесами. У наш час відбувається перехід людства від індустріального виробництва до суспільства знань. Це ставить науку на рівень пріоритетних галузей як провідну сферу, яка продукує нові знання та освіту, долучає до цих знань суспільство в цілому й кожну людину зокрема. Саме від рівня інтелектуального

розвитку людини більшою мірою залежатиме успіх будь-якої виробничої діяльності та загалом усіх сфер її життєдіяльності. Якщо враховувати зростання глобалізації, яка означає, зокрема, безпрецедентне загострення конкуренції між державами, що набуває загальнопланетарного характеру та охоплює, крім економіки, інші сфери, то стає очевидним, що лише країна, яка забезпечить адекватний вимогам часу розвиток освіти й науки, може сподіватися на гідне місце у світовому співтоваристві.

Посилення глобалізаційних процесів і пов'язане з ним розширення міжнародних контактів між людьми, які належать до різних національних культур і говорять на різних мовах, але займаються одним видом діяльності, обумовлює необхідність поглибленого вивчення професійного аспекту іноземних мов. Як відомо, сьогодні мовою міжнародного спілкування є англійська мова, і відповідно до сучасних умов світового розвитку пріоритетним напрямком у викладанні англійської мови стає навчання її професійним аспектам.

Ми вважаємо, що Україна зберігає високий потенціал у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, маючи десятки університетів та інститутів. Пошук свого власного шляху в розробці освітньої політики вимагає врахування багатьох зовнішніх та внутрішніх чинників, які впливають на ефективність освітньої системи і визначають успіх реформаційних перетворень.

Генератором інноваційності є наукові дослідження, які в усьому світі базуються на університетських розвідках[5,11]. Проблемі навчання професійним аспектам англійської мови присвятили свої наукові дослідження багато вітчизняних та зарубіжних освітян, зокрема: Глушак Е. В., Гончар І. А., Гончарова М. В., Гоулмен Д., Майор Ф., Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. та ін.

Метою статті є висвітлення деяких успішних методик, які використовуються у процесі викладання професійної англійської мови у вищих навчальних закладах України.

Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного студента, вибрати такі методи навчання, які б дозволили кожному студенту проявити свою активність та творчість. Завдання викладача – активізувати пізнавальну діяльність студента в процесі вивчення професійної іноземної мови. Сучасна комунікативна методика пропонує широке впровадження в навчальний процес активних нестандартних методів і форм роботи для кращого свідомого засвоєння матеріалу. На практиці виявили досить високу ефективність такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова і робота в команді. Сучасні педагогічні технології, такі як кейс-метод, навчання у співпраці (колаборативне та сумісне), проектна методика, використання новітніх інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів, їх рівня знань.

Як було зазначено вище, до числа найбільш ефективних методик викладання професійної англійської мови відноситься кейс-метод, сутність якого полягає в самостійній іншомовній діяльності учнів у штучно створеному професійному середовищі. Учням пропонується осмислити ситуації професійної діяльності, які передбачають необхідність вирішення проблеми. У процесі вирішення цієї проблеми учні вимушено актуалізують необхідний для цього комплекс засвоєних знань. Кейс-метод дозволяє враховувати професійну підготовку студентів, інтереси, вироблений стиль мислення і поведінки, що дає можливість широко використовувати його для навчання іноземної мови у професії.

Прийнято вважати, що техніка кейс-методу була розроблена на початку 20-х років минулого століття в Гарвардській бізнес-школі. Однак, основи цієї методики лежать в глибокій старовині. Одним з перших кейсологів був Сократ, який багато століть назад зрозумів, що знання, отримані людиною в готовому вигляді, є менш цінні для неї і тому не такі довговічні, як продукти власного мислення. Завдання вчителя він бачив у тому, щоб допомогти своїм слухачам самостійно «...народити знання, які в якомусь сенсі вже містяться в їх головах, як дитина в утробі матері» [3, с. 96]. Тисячоліття потому використання методу, прабатьком якого був Сократ, назвуть ментальним переломом в освіті. Кейс містить

інформацію, яку учні повинні проаналізувати і на основі цього аналізу знайти рішення і потім довести правильність свого вибору. Ситуація спочатку аналізується кожним студентом самостійно, потім обговорюється в парах або малих групах, що складаються з 3-х або 4-х чоловік, де кожен учасник робить свій внесок у вирішення проблеми, і, на завершення, в ході загальної дискусії після розгляду всіх альтернатив і обґрунтувань робиться спроба прийняття єдиного рішення. Особливістю кейса є те, що він не передбачає однозначного вирішення проблеми, а розумові процеси учнів, пов'язані зі способами її вирішення, можуть різко відрізнятися один від одного. Одним із основних завдань викладача, який використовує кейс-метод, є залучення студентів до аналізу, обговорення та вирішення проблем. Для цього дуже важливо виконання двох умов: матеріал кейса повинен представляти для студентів професійний інтерес і передбачати можливість особистого вкладу студента у власну освіту і в освіту його «команди». Цікавий матеріал і можливість застосування професійних знань стимулює участь в дискусії. Бажання вирішити проблему спонукає студентів не просто прочитати кейс, але ретельно його вивчити, оволодіти фактами і деталями. В ході такого вивчення відбувається оволодіння новою лексикою, ідіомами, новими синтаксичними структурами, які багаторазово зустрічаються в тексті. Крім того, необхідність виступу перед членами групи з обґрунтуванням своєї думки нерідною мовою змушує студентів ретельно готувати і логічно вибудовувати свої висловлювання. Професійне знання і впевненість у здатності позитивно вирішити проблему, яка стоїть перед групою, є додатковим стимулом для оволодіння іншомовними комунікативними вміннями. Апробування комунікативних здібностей в ході дискусії дає можливість кожному учаснику виявити свої слабкі сторони і стимулює бажання працювати в напрямку вдосконалення знань з мови [3]. Діалогам і дискусіям в рамках кейса передують робота над лексикою і граматику, покликана допомогти учасникам ясно висловити свої думки і переконати співрозмовника або декількох членів групи у своїй правоті. Використання кейс-методу дозволяє студентам осмислити реальні ситуації професійної діяльності та актуалізувати певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні даної проблеми.

Однією з ефективних методик викладання ділової англійської мови вважається бізнес гра. Останнім часом існує думка, що висока мотивація для навчання студентів діловій англійській мові з'являється під час проведення творчої гри в бізнес. Така гра, за О. Тарнопольським, є основним, хоча і не єдиним засобом забезпечення мотивації. Необхідно підкреслити, що «гра в бізнес» у цьому випадку має більш вузьке значення, ніж термін «ділова гра». Гра в бізнес – це теж ділова гра, що підпорядковується всім особливостям проведення останньої [6; 5]. Але ділові ігри при викладанні іноземних мов можуть застосовуватися при навчанні студентів різних спеціальностей – від технічних до педагогічних [6; 7].

Зосереджуючи увагу на високомотивованій активній і творчій навчальній діяльності студентів у межах ділового спілкування у нашому дослідженні ми поділяємо точку зору О. Тарнопольського, згідно з якою ділове спілкування концентрується навколо безперервної ділової гри і проектних завдань, тоді як уся інша навчальна діяльність лише підводить до них і забезпечує їх успіх.

Один із авторів запропонованої методики розглядає безперервну ділову гру (*continuous simulation*) як таку організацію курсу ділової англійської мови, коли навчання відбувається у вигляді безперервного моделювання та розігрування ділової активності та комунікації в аудиторії [6; 6]. Зокрема, гра проводиться в рамках майже справжнього функціонування вигаданої фірми, яку студенти самі вигадують, «організують» і «працюють» в ній. Цікаво, що на відміну від традиційних ділових ігор, які є лише окремими епізодами в навчальному процесі, безперервна ділова гра створює єдиний сюжет з тими самими персонажами, який постійно розвивається від заняття до заняття і в якому студенти постійно навчаються і бізнесу, і ділової англійської мови шляхом гри у бізнес [6; 4].

Необхідно відзначити, що у безперервній діловій грі самі студенти моделюють ділове середовище, розвивають сюжет гри у бізнес, що робить спілкування творчим. Крім того, впровадження вигаданого середовища у зміст навчання є не менш важливим.

Отже, організуючи безперервну ділову гру на початку курсу, викладач також пропонує студентам розмістити фірму, яку вони «засновують», у вигаданій країні. Щоб стати автономними у безперервній діловій грі, студенти повинні відчувати психологічну свободу у використанні фантазії. Це неможливо, якщо вони обмежені реаліями економіки своєї країни. Навпаки, вигадане середовище дає можливість відійти від реальності і спілкуватися та складати ділові документи. В результаті створюється середовище, в якому студенти вільно грають у бізнес, проводячи безперервну ділову гру і виконуючи проектну роботу, що в свою чергу значно підвищує мотивацію.

Особливе місце в безперервній діловій грі, як бачимо, займають проектні завдання, які вимагають від студентів зібрати матеріал для свого звіту і написати його тези перед тим, як власне звітувати. Більше того, написання тез проходить на основі дискусій студентів у парах або мікрогрупах, що також є важливим для успіху ділової гри [6; 7].

Особливу зацікавленість у творчих викладачів викликає використання автентичних відеофрагментів (уривків із телепередач, програм новин, художніх, документальних, мультиплікаційних фільмів, реклами і відеокліпів), про що йде мова у дослідженнях таких педагогів як Є. В. Глушак, І. А. Гончар, М. І. Дубровіна, Є. В. Русакова [1; 2].

Виходячи із соціально-психологічних особливостей студента як суб'єкта професійної освіти, визначено професійні та особистісно-релевантні критерії відбору художніх фільмів, які в аспектах сінемалогічного підходу сприятимуть професійно-особистісному розвитку студентів: естетичному, професійно-етичному, емоційному та термінологічному.

Слід зазначити, що використання художнього фільму є ефективним засобом професійно-особистісного розвитку студента у вищій школі. Результатом цього процесу є емоційно-ціннісна спрямованість студента на творчу самореалізацію у професійній діяльності, показником сформованості якої є сукупність художньо-естетичних, інтелектуальних, комунікативних, культурологічних здібностей; пізнавальних, художньо-естетичних потреб та мотивів у студента; наявність у нього суб'єктного відношення до дійсності, розвиненого емоційного інтелекту та об'єктивної професійної картини світу у свідомості. Художній фільм володіє лінгвопедагогічним потенціалом в силу того, що може використовуватися як інтерпретаційний простір для роботи свідомості студента з формування власної думки, зміцнення потреби мати цю думку. Художній фільм являє собою контекст, з якого можна вичерпувати професійні та особистісні смисли, формувати і експлікувати їх в мові. Критеріями відбору художніх фільмів, які мають професійний та особистісно формуючий лінгвопедагогічний потенціал, є такі:

- Естетичний (відбираються фільми відповідної категорії художньої цінності).
- Професійно-етичний (визначається виховний потенціал фільмів, можливість використовувати їх з метою формування у студентів професійно та особистісно-релевантних якостей).
- Емоційний (враховуються інтереси і жанрові уподобання студентів).
- Професійно-інструментальний (виділяються фільми, що демонструють порядок дій і методів професійної діяльності).
- Термінологічний (оцінюється термінологічна насиченість фільмів).
- Критерій наступності (відбір фільмів здійснюється з урахуванням наявної у студентів адекватної бази загальнопрофесійних, спеціальних і лінгвістичних знань, умінь та навичок).

Для застосування методу використання художніх фільмів важливим є рівень емоційного інтелекту студента. Розглянемо сутність теорії емоційного інтелекту, введеної в науковий вжиток американськими психологами Д. Гоулманом та Дж. Майером [4; 5]. Емоціональний інтелект характеризується комплексом здібностей людини аналізувати свій емоційний досвід, точно виражати свої переживання, відрізняючи при цьому справжні емоції від деструктивних емоційних оцінок. Американські вчені доводять, що, незалежно від обраної професії, люди з високим рівнем емоційного мислення орієнтовані на успіх, ведуть більш ефективний спосіб життя.

Слід зазначити, що розвиток емоційного інтелекту сприяє розвитку інтелекту інтегративного. Одним з найважливіших показників розвиненості емоційного інтелекту американські психологи визначили емпатію. Така ціннісна орієнтація на прийняття іншого, повага до його особистості, толерантне ставлення до чужих поглядів і життєвої позиції визнається педагогами (В. А. Сластьонін, Л. Н. Рожин та ін.) як найбільш значущою характеристикою моральної сфери особистості.

Доведено, що під час використання художнього фільму іноземною мовою як засобу професійно-особистісного розвитку студента у вищій школі активізуються такі психічні процеси як пам'ять, увага, мислення, мова, уява, розвиваються пов'язані з ними здатності, розвивається інтелект, зрештою розвивається свідомість як вища форма відображення дійсності. Основою професійно-особистісного розвитку студентів може виступати предметний зміст, якщо воно стимулює до оцінної і інтерпретаційної діяльності та пошуку смислів (Е. Н. Дмитрієва). При відборі особистісно значущого, мотивованого предметного змісту вирішальним стає фактор оптимальної вхідної інформації (С. Д. Крашен, Н. Л. Уварова). Доводиться, що іноземний художній фільм може використовуватися як джерело змісту оптимальної вхідної інформації, тобто наповнювати дисципліну «Іноземна мова» предметним змістом.

Таким чином, можна зробити висновок, що ефективність навчання іноземних мов у вищій школі залежатиме від бажання та здатності викладачів скористатися позитивним досвідом вітчизняних і іноземних учених і практиків щодо гуманістичного підходу у навчанні, розуміння необхідності відмовитися від авторитарних і схоластичних методів. Методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на гуманістичному підході, допомагають розкрити творчий потенціал студентів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу, формуванню майбутніх свідомих патріотів своєї країни, толерантних громадян світу.

Корешкова Світлана, Бондаренко Вікторія. Деякі ефективні методики у викладанні професійної англійської мови у вищих навчальних закладах.

В статтє идєт рєчє об успєшнєм использовании некотрых инноваций в процесє преподаваниа иностранных языков, в частности, кейс-метод, непрерывная деловая игра и использование видеофильмов. Раскрыта сущность этих методик и даны основне критерии их отбора. Подчеркивается эффективность этих методик для профессионально-личностного развития студента в высшей школе и его эмоционально-ценностная направленность на творческую самореализацию в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: иностранные языки, кейс-метод, мотивация, бизнес-игра, художественные фильмы, деловое общение.

Korieshkova Svitlana, Bondarenko Victoria. Some effective teaching methods of professional English in higher education.

This article deals with successful usage of some innovations at teaching foreign languages, in particular, case-study, continuous business game and videos.

The authors analyze the main points of these methods and give the principle approaches to their selection. In the article the authors lay the stress on these methods efficiency in professional and personal development of the students in higher school and his attitudinal direction at creative self-realization in professional activity.

The concept of case-study lies in independent foreign language activity of the students in the artificially created professional environment. One of the main tasks of the teacher is an involvement of the students in analysis, discussion and problem solution.

Continuous business game (continuous simulation) is regarded as such educational environment where we have teaching business English as uninterrupted simulation of business activity and communication in the audience.

The usage of the video films is as well as an effective method of a professional and personality development of the student in the University. Fiction film comprises linguo-pedagogical potential

and may be used as an instrument for the formation of the student's own opinions and the need to do it. Films have the context from where the students get professional and personal values and then formulate and explicit them in the foreign language.

Key words: foreign languages, case-method, motivation, business game, feature films, business communication.

Список використаних джерел

1. Глушак Е. В. Психологические особенности динамики формирования представлений при использовании тематических видеофрагментов: дис. канд.пед.наук: 13.00.01 / Е. В. Глушак. СПб., 2001. – 197 с.
2. Гончар И. А. Речевые ситуации как основа учебного сюжетного видеофильма: дис. канд.пед.наук : 13.00.08 / И. А. Гончар. – СПб., 1996. – 184 с.
3. Гончарова М. В. Кейс-метод в обучении иноязычному общению менеджеров // Студент и учебный процесс: иностранные языки в высшей школе. Сборник научных статей / Под ред. Ю. Б. Кузьменковой. – М. : Центр по изучению взаимодействия культур ФИЯ МГУ им. М. В. Ломоносова, 2004. (Дискуссионный клуб FLT: современные тенденции и опыт профессионалов. Вып. 5). С. 95–100.
4. Гоулмен Д. Эмоциональная компетентность / Д. Гоулмен // Психология мотиваций и эмоций / под ред. Ю. Б. Гиппенрейтер и М. В. Фаликман. М.:ЧеРо, 2002. – С. 562–567.
5. Майор Ф. Высокий образовательный замысел / Ф. Майор, С. Тангян // Педагогика. 1996. – № 6. – С.10–13.
6. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. Концепція підручника для навчання ділової англійської мови // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 3–7.

УДК 811.1181.373.611

**Наталія Коротка,
Людмила Підколесна**

Київська державна академія водного транспорту
імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У НЕМОВНИХ ВНЗ

У статті подано основні особливості викладання ділової англійської мови, а саме представлено та проаналізовано найбільш ефективні, дієві методи та прийоми викладання у немовних ВНЗ. Також проаналізовано принципи, яких повинен дотримуватись викладач при навчанні студентів немовних вищих навчальних закладів. Розглянуто принципи викладання, що пов'язані безпосередньо із організацією процесу формування навичок ділового спілкування. Особливу увагу у статті приділено методу проектів як одному з найбільш ефективних методів для навчання ділової англійської мови у немовних ВНЗ.

Ключові слова: ділова англійська мова, немовний вищий навчальний заклад, принципи навчання, метод навчання, прийом навчання, ділове спілкування, професійне спілкування.

Постановка проблеми. Викладання англійської мови у ВНЗ, а також методи та прийоми в методиці викладання зазнали «радикальних змін завдяки комунікативної революції в методиці викладання іноземних мов в середині 70-х років» [1]. Таким чином, в кінці 70-х років минулого століття з'являється курс «Ділова англійська мова», що почав активно запроваджуватися у немовних ВНЗ. У статті прагнемо розглянути питання особливостей викладання англійської мови у подібних ВНЗ. В першу чергу стаття присвячена ефективним методам та прийомам, що можуть бути застосовані при викладанні ділової англійської мови.